

Mülkiyeliler Birliği e-BÜLTEN

AĞUSTOS 2008

SAYI 2008 -4

MÜLKİYE'DEN

MÜLKİYELİLER BİRLİĞİ DANIŞMA KURULU TOPLANDI

Mülkiyeliler Birliği Genel Merkezi Yüksek Danışma Kurulu, 5 Temmuz 2008 Cumartesi günü saat 14.00'de Mülkiyeliler Birliği'nde toplandı. Danışma kurulu, Mülkiyeliler Birliği Antalya Şubesi'nin Antalya ili Güzeloba Köyü'ndeki irtifak hakkı

tesisli arazi ile ilgili talebi ve Mülkiyeliler Birliği İstanbul Şubesi'nin İstanbul Şişli ilçesi Mecidiyeköy Mahallesi'ndeki gayrimenkul ile ilgili gündemle toplandı. Mülkiyeliler Birliği Antalya Şubesi, İzmir Şubesi ve İstanbul Şubemizin temsilcilerin diğer danışma kurulu üyelerini sorunları konusunda bilgilendirdiler. Danışma Kurulu, Antalya Şubemizin talebi için Eylül ayında olağanüstü genel kurul toplanmasının uygun olacağına karar verdi.

MÜLKİYE DERGİSİNİN 259. SAYISI ÇIKTI

Çevreci insiyatifler ve kurumların yoğun ilgi gösterdiği Mülkiye Dergisinin 259. sayısı “Ekolojik, ekonomik, politik bir sorun olarak iklim değişikliği” konusunu irdeliyor. Dergi,

Ümit ŞAHİN / Ekonomik Akıl Gezegeni Koruyabilir mi?, Ümit GÜR SOY / Kapitalizmde İfrat ve İsrat Nedir?, Yücel ÇAĞLAR / İklim Değişikliği ve “Konu Mankeni” Olarak Görülmemesi Gereken Orman ve Ormancılık, A.Ergin DUYGU / Küresel Isınma ve Küreselleşme Çağında Türkiye, İlhami ÜNVER / Barış Ödülünün Üzerinde İklim Değişikliğinin Gölgesi, Murat TÜRKEŞ / İklim Değişikliğiyle Savaşım, Kyoto Protokolü ve Türkiye, Volkan Ş. EDİGER / Küresel İklim Değişikliğinin Uluslar arası Boyutu ve Türkiye'nin Politikaları, Ferhunde Hayırsever TOPÇU / İklim Değişikliği: Ortak Beklentiler ve Farklılaşan Çıkarlar, Nesrin ALGAN / İklim Etiği, Bülent DURU / Kyoto Protokolü'nden Halkların Protokolüne dosyalarından oluşmaktadır.

Mülkiye Dergisinin 259. sayısı birliğimizden temin edilebilir.

MÜLKİYE'DE ÖĞRENCİ OLMAK

BAZI ANILAR FOTOĞRAFSIZ KALABİLİYOR

Geçtiğimiz Genel Kurul sonrası bir toplantıda, daha önce başlangıcı olan ama devam etmemiş bu elektronik bülteni, mümkün olduğunca düzenli çıkarmaya karar verdik. Bir süredir de Mehmet arkadaşımızın emeği, benim de küçük katkı ve desteğimle sizlere ulaşıyor.

Okurların gözünden kaçmayacağı üzere, geçtiğimiz sayıda, bundan sonraki sayılarda sizin de katkınızı bekleyen “MÜLKİYE'DE ÖĞRENCİ OLMAK” adlı bir bölüm açtık. Buraya, herkesin paylaşmak istediği okul yıllarına ilişkin küçük anıları ya da anı kesitlerini bekliyoruz. Hem bültenin katılımcılığı, (tek başına bu da önemli) hem de sadece çok az kişi tarafından bilinen anıların, farklı kuşaktan arkadaşlara da aktarılması açısından bunun gerektiğini ve iyi olacağını düşünüyorum.

Sonuçta burada sosyolojik, ideolojik, siyasi ya da ekonomik değerlendirmeler, incelemeler yapmayacağız. Bu tür yazılar için dergilerimiz zaten var. Küçük bir anı olabilir, bir dönemin hiçbir açıdan iddiası olmadan kendince değerlendirmesi olabilir, akıl, duygu ve zihin boşaltılması olabilir, her sayıda “bir kuplecik” yazı bekliyoruz. Yoksa, hep bizim anılarla idare etmek zorunda kalırsınız. :)

Bu yazıya gelirsek; ben bu sayıda ortaya biraz karışık bir şeyler yapmak istedim.

Ben, Siyasal'ı, 1985 – 86 döneminde, öyle çok da okul hakkında bilgi sahibi olmadan, sadece kabaca bazı öğütler ışığında ve meslek düşünmeden yazılmış 7 – 8 tercih içerisinde (biraz da inat ya da iddia mıdır nedir, hakkım olan tercih sayısını doldurmamıştım), ilk birkaç tercihi çok az puanla kaçırıp, daha alttakilere de puanım çok fazla geldiği için, tesadüfen kazanmıştım. Hatta, “x” okulu değil de, hakkında, babamın ve bazı büyüklerimizin “bitirince kaymakam ya da bürokrat olabileceğim” tavsiyesi dışında bilgi sahibi olmadığım okulumuzu, eşit ağırlıkta ilk yüzdeler dilime girerek kazandığımda, bir çok insanın gıpta ile bakmasına rağmen, çok da sevinmediğimi hatırlıyorum. Hatta “beni basan, hemen seneye yeniden sınava girip bir üst sıradaki diğer

tercihi kazanma hırısı” bir çok ve birbirinden bağımsız nedenle daha ilk sömestr sırasında unutulmuştu. Ve derken bu başlangıç, uzatmalı ve biraz da problemlili bir şekilde, birçok anı ve birikimle birlikte, okuldan mezun olmaya kadar gitti. Fakat bu mezuniyetin sonrasında, bazı imkanları değerlendirip, okula girerkenki ilk bilgi kırıntısının ışığında, bazı arkadaşlarımız gibi, kaymakam, bürokrat ya da hiç olmazsa bir yerlerde bir mevki sahibi bir insan olmadım.

Bizim de, bizden önceki kuşak kadar olmasa da bir çok farklı nedenle “kütükten düşen” arkadaşlarımız oldu. Bizim okul dönemimiz de “Eylül karanlıklarının idealleri kararttığı” ve hatta üstünde tepindiği yıllardı. Fakat, bizim okul yıllarımız, esas olarak, insanın birçok niteliği yanında bir de “sosyal” bir canlı olduğunun insanlara son hız, bilinçli ve sistematik olarak unutturulmaya çalışıldığı yıllardı. Bunun için bir önceki dönemde yeterli hafriyat çalışmaları yapılarak zemin hazırlanmış, çeşitli usul ve şekilde yöntemlerle idealleri ve itirazları olan insanlar dönebileceği ya da dönemeyeceği yerlere göç ettirilmiş, neredeyse 2 kişinin bir araya gelip dertleşeceği alan bile bırakılmamış, insanların aidiyet bağları koparılmış, bu becerilememişse en azından örselenmiş, başka şekilde örnek alınabilecek ne bir insan ne de bir kuruluş bırakılmış, ortalık dikensiz gül bahçesine döndürülmüş, “çal, çırp, bir şekilde köşeyi dön” zihniyeti bilinçaltına hızla kazınmaya başlamış, tersine davranacakların başına neler gelebileceği canlı örnekleriyle herkese gösterilmiş, sanki yıllardır tersi olmuş gibi “biraz da onların güleceği” günlere önemli adımlar atılmıştı.

Fakat bazılarımız, ne yazık ki, ilkokul ya da ortaokul yıllarının başında iyi ya da kötü başka türlü yaşam isteklerinin de olabileceğini, insanların ideallere sahip olabileceğini, insan olmanın temel şartlarından birisinin “her koyun kendi bacağından asılır” değil “bir ağaç gibi tek ve hür ve bir orman gibi kardeşçesine” demek olduğunu bir yerlerde daha çocuk aklıyla görmüş, okumuş ya da duymuş, birilerinden virüsü kapmıştı. Bu şekilde “bazı kötü düşünceler” birilerini bilinçaltından bir yerlerden hep dürttüğü için, önce birkaç kişi, sonra onlar, yüzler, binler derken 1987 – 88 yıllarında onbinlerce öğrenci en temel ve insani haklarını birlikte meşru zeminlerde ve mümkün olduğunca kendi zeminlerinde örgütlenerek dile getirmeye çalıştılar. Bu şekilde bizim okulumuzun da öncüleri arasında yer aldığı öğrenci dernekleri ve dernekler arası birlik platformları, sendikalardan ve diğer STK'lardan önce kuruldu. Bizler de, bir şekilde hep işlerin ucundan tutmaya çalıştık.

Uluslararası strateji merkezlerinde oluşturulan politikaların, hemen o an birdenbire bazı şeyleri değiştirsin diye üretilmediğini yaşayarak öğrendik. Mesela gözümüzün önünde taaa yıllar önce kamyonu çarpan bir mersedesten ortalığa tonlarca isim, olay ve belge saçıldı. Sonra öğrendik, Florida mıydı neydi, bazı arkadaşlarımız daha iyi bilirler, birkaç merkez varmış. Ve oralarda 1980'lerin başında yeni bazı politikalar üretilmiş. "İyi güçler" bu doğrultuda 90'ların ilk çeyreğinden itibaren bütün dünyada artık işe yaramadığı, artık gereksiz ya da tehlikeli olduğu / olabileceği düşünülen, daha önce kendi yetiştirdikleri "kötü çocukları" ve onların organizasyonlarını yıkayıp temizlemeye başlamışlar. Şimdi anlıyoruz, demek safra temizleme süreci bitmemiş, devam ediyor. Çünkü bugün bize, yıllar önce ortalığa saçtıkları, bazı isim, olay ve belgeleri yeniden ve başka şekilde hatırlatıyorlar.

Bu şekilde 80'de başlayan "her koyun kendi bacağından asılır" vd. bazı çok veciz laflarla anlatılan süreç de, Türkiye'de gerçek anlamda 80'lerin üçüncü çeyreğinde, yani bizim dönemde, yaşama geçmeye başladı. Bizim gibiler, yukarıdaki gerekçelerle sürece uyum sağlamakta çeşitli zorluklar yaşadı. Bir türlü tam uyum sağlayamayanlarımız oldu, yarı uyabilenlerimiz oldu ya da birebir prototip olarak örnek gösterebileceğimiz çok başarılı ve maharetli bazı arkadaşlarımız oldu. Bu nedenle çoğumuz, yaşamak için bir meslek ya da iş sahibi olmak gerektiğini, bir şekilde zorla da olsa okulu bitirdikten sonra öğrenmeye çalışırken, bazılarımız bu sürecin dışında kaldı, bazılarımız da "para kazanma mesleğini" edinmeyi başarabildi.

Yıllar sonra ilk karşılaşmamızda bir çok şey paylaşabildiğimiz ve dostluğumuza kaldığımız yerden, bu kez ailecek ve biraz yaşlanmış olarak devam edebildiğimiz arkadaşlarımız da oluyor, tesadüfen bir yolculukta karşılaştığımızda "eski defterinde" açsanız içinde birkaç satırı geçmeyen önemsiz şey yer almasına rağmen, ilk fırsatta kulağımıza "çocuğuma, eşime, ya da yakınlarıma sakın eski defterden bahsetme, o beni sadece bilmem hangi kurumun çok para kazanan bilmem nesi sanıyor" diye fısıldayan arkadaşlarımız da; candan bir şekilde sarılan da oluyor, karşılaştığına çok pişman olup, bir daha görüşmemenin zeminini hazırlayan da. Herkese saygı duyuyor, aynen karşılık veriyoruz.

Yaşamda duruşuna göre insanlarda kafa karışıklığı ya da daha ilerisi kişilik bölünmesi hali olabiliyor. Kimseyi

kınamak, durumunu eleştirmek ya da incitmek gibi bir düşüncemiz yok. Herkes elbette kendi duruşunu ve yaşam şeklini belirleme noktasında kendince özgürlüğe sahip. Ama unutmamalı, insanın bugününü var eden de geçmiş ve orada öğrendikleri oluyor. Hiç olmazsa, daha önce yaptıklarını referans alarak, tam tersi bir yaşam sürüyorlar.

Ya geçmiş ile mümkün olduğunca barışık olmaya çalışan bir yaşam sürüyorsunuz ya da kavgalı ve kaçmaya çalışan. Ama hiç olmazsa insani bir noktada durmayı becerebilmişsek, geçmiş üzerine arasına kafa yormak, ama oraya da takılıp kalmadan yaşananları arada bir hatırlamak lazım diye düşünüyorum. Oradan çok şey çıkıyor. Ben de bu vesileyle bazı şeyleri tekrar hatırlamış oldum ve bir kısmını sizlerle paylaştım.

Aslında, bu yazılarla birlikte "o döneme" ait, bize yazı vesilesi olacak bir de fotoğrafın yer almasının iyi olacağını düşünüyoruz. Fakat bazılarımızın maalesef bize "o anlara ilişkin yaşamımıza dipnot düşen ve sessiz tanıklar olarak yanı başımızda duran" pek fotoğrafı kalmamış olabiliyor. Zaten o dönem ne dijital ya da analog fotoğraf makinamız, kameramız ne de kameralı cep telefonumuz olmadığından, fotoğraf sayısı çok azdı. Bunların da kimisi yurt ya da öğrenci evleri arasında taşınmalar esnasında kaybolmuş, kimisini sabaha doğru evlere gelen beklenen ya da beklenmeyen konuklar almış ya da başka nedenlerle hatıraların az sayıdaki bu sessiz tanıkları da yok olmuş olabiliyor.

Ben de, bir şekilde yok olmuş olsa gerek, okul yıllarıma ait yazıya koyabilecek uygun bir fotoğraf bulamadım. Belki de bu açığı kapatmak için bir anıya odaklanmak yerine, konuyu dağıtarak yazmayı tercih etmek zorunda kaldım. Bu sefer böyle olsun; bir daha yazarsam, bu sefer fotoğrafsız da olsa, onlarca, yüzlerce anı arasından bir ya da birkaç tanesini aktarmaya çalışırım.

Yazının ana fikri: Fotoğraflarınıza iyi sahip çıkın. Az sayıda da olsa, yaşamınızın her dönemine ait fotoğraf bulundurmaya çalışın; bir gün ihtiyaç duyabilirsiniz.

ALİ RAİF FALCIOĞLU

CEMAL SÜREYA

OTELLER HANLAR HAMAMLAR İÇİN SÜREKLİ ŞİİR

I

Şu günlerde içkiye düştüm, ondan mıdır bilmem,
Daha çok seviyorum Cansever'i, Uyar'ı, Can Yücel'i
Bir de Fethi Naci'yi, ve elbet Mustafa Kemal'i.
Ankara Ankara
Bir kent değil burası, bir acenta dizisi,
Bir işhanı, bir umumi mümessillik belki,
Büyük mağazalar, bahçeliğe özenen süper marketler
Tutulmamak üzere verilmiş bir söz gibi.
Sahi kaçınıcı sanat oluyordu şu mimari?
Birer önyargı gibi uzuyor çağdaş caminin minareleri.
Opera: içine dikiş gereçleri doldurulmuş ağırlıksız bir
keman kutusu,
Osmanlı Bankası davul;
Ve Emlak Kredi'yle başlayan camdan metalden bir
melodika ordusu:
Dol (An)kara bakır dol!

Biletim öldü;
Gömleğim kirli.

Ek yapıların ana yapıları böyle ezip geçmesinde
Yoksa ölümcül bir beğeni de mi gizli?
Ne derdi buna Sadettin Köpek, Necmettin Pervane
ne derdi?
Tiren kuşları daha Eskişehir'den başlayarak
Çarpa çarpa bedenlerini kara vagonlara
Can boyasıyla çizer portesinin ilk çizgilerini.
Evliya Çelebi'ye kenti gezdiren rehberin de
Sesi yeraltından geliyordu ve kemiktendi elleri.

Bir kadın torbayla doldurulmuş gibi yürüyor
Yine de belli, içi içine sığmıyor

Büyük Millet Meclisi'ni hiç gözden kaçırmamakta
O nereye giderse peşini bırakmayan Ankara Oteli:

İş Bankası da kendine özgü bir humour'la süzüyor
şimdi bira daha aşağıda kalmış Anıtkabir'i.

İşte bak, dün humour sözcüğü için Fransevi'yi
açtıydım,
“şetaret” diyordu yanlış okumadımsa Şemsettin Sami:

Ey şetaret bankası, artık gelmiş sayılırsın Çankaya'ya!

Ben öyle her şeye dikkat eden bir adam değilim,
Ama biliyorum, DÇM için Marmara Oteli'ne
gideceğim

Yakamda gizlilik rozeti , eh çobanlık da caba;
Vergi iadesi için de Stad Oteli var,
Paraşüt kulesini yukardan görmüş olursun ayrıca.
Adını titizce saklayan bir sokak buldum
şimdi söyleyemem hangi alanın arkasında,
Oradan geçerken hep seni düşünüyorum,
Belki de oralarda bir yerdesin,
Sen tavşan aralığı,
Sen ağzımın tadı,

Bir buluş gibisin!

-Ağır ol Bay Düzyazı,
Sen ancak uçağa binebilirsin!

II

Ankara Ankara
Ey iyi kalpli üvey ana!

III

Biliyor musun başkentim nedense
Birbirimizden çekiniyoruz ikimiz de,
Sen yaslarına hiç yaslanmaz oldun
Ben acılarıma yeterince

Tek boynuzlu yapılar arasında
İki katlı ve gözlüklü bir hayırevi
Dayandım ak bedenine öptüm öptüm
Aşkım değilsen haber ver benzerimi!

Her şey öyle yeni ki burada
Kolunu kaldırsan yarımın folkloruna katkı
Ama ben budalalıklarla doldurdum
Yüzyıllarca bütün boş sayfalarımı.

Şurda işte tam şu noktada Dede'nin
İç çekişi Bach'ın soluk alışına karışıyordu,
Bir kapıyı açtım ürktüm ve kapattım
Bir milyon adam ayakta bira içiyordu.

Kim kimdik o gün, unuttum şimdi,
Yalnız buz gibi odada oturduğumuz aklımda
Hani o arsız sonbahar küçücüğü
Gözündeki arpacıkla ısıtmıştı hepimizi.

Sen temiz hava saklı su

Sen Bayan Nihayet

Sen bir mevsimin sanat eki

Çeşmeler adın kokulu!

IV

Hoparlörlerinde halı ve mevlithan
Gri gözlerinde zararsız kırlangıçla,
Alnaçlarının ardında kirli kan,
Önündeysen temiz ve vurulandan akan.

Bugünün şarkısıdır ama yarın için
Çıkan her kurşun patlayan silahlardan,
Katılaştır dur yukarıda katılaştığın kadar
Artık özel bir ad oldun ey Duman!

Kooperatif evlerinin sözleri boğazlarında: Çimento!
Alüminyum mırıldanıyor zorluyor güçsüz belleğini,
Adakale Sokak'ta İlhan Berk'i görür gibi oluyorum
Bir kentin tarihinde şairlerin ayak izleri.

Şöyle mi derdi İlhan Berk;
"Sevdiğim kadınlar yaşlandınız hepimiz
Ama, inanın yine de özlediğim sizlersiniz"

Salah Birsal bu dizeleri şöyle geliştirdi:
"İsterseniz ilkyazın gazinosuna
Hep birlikte garson girebiliriz"

Aldı Cahit Sıtkı:
"O ozanlar var ya büyük ozanlar
Biz yanarken çıkardığımız dumanlar."

Evet Mehmet Kemal, Yılmaz Gruda, Orhan Veli,
Şimdi Hepsi dipte, hepsi birer yer altısu gibi.
Sevgilim bilemem sesimi duyuyor musun
Bir gökkuşağıyla doldurmak istiyorum içini

Ve Hasan Şimşek, Cahit Sıtkı'nın kasabalısı,
Ve içtiği rakı kadar bembeyaz Şahap Sıtkı ki
Metin Altıok'a devredip masadaki yerini
İnanılmaz biçimde bu kentten gittiydi.

Tam Ataç Sokak'tan pazaryerine dönüyordum ki
Bir sürü giysiyi üst üste atmış omuzlarına
Terzi çırakları pat pat düşüyorlar ortaya
Rengarenk kır çiçekleri gibi.

- Şair arkadaş,
Bir derdin mi var
Bir şeyler çıkarmak mı istiyorsun
derdinden

Ankara'ya gelmelisin.

V

Yakındoğu'nun düpedüz İtalyancası: Farsça.
Yakındoğu'nun zengin Fransızcası: Arapça
Yakındoğu'nun duru İngilizcesi: Türkçe
Yakındoğu'nun dallı İspanyolcası: Kürtçe

Yakındoğu'nun kırık Portekizcesi: Lazca
Yakındoğu'nun yatay Çincesi: Ürgüp, Göreme

Yakındoğu'nun sıcak ve çılgın esperantosunu: pazaryeri,
Hani geçen sayıda ondan söz etmiştim de.

VI

Ankara Ankara
Müfettişler arasından geçiyor tiren
Bankası elektrik Otel Mola

(Uçurumda Açan, 1984)

GÖZ GÖRMEZ BİLİNÇ GÖRÜR

Mahmut Temizyürek

Yineleme pahasına başlıktaki tezi bir daha yazacağım: Gören göz değil, bilinçtir.

Bilinç kavramı keşfedilmeden önce “gönül” kavramı vardı ve şöyle denirdi: Göz görmez, gönül görür.

Gönül, bilinci de ruhu da kapsıyordu. Ruh, bugün kayıptır, yeryüzüne dağılmıştır, parça parça, lime lime olmuştur. Onu bulacak bir araç, bilinç aracı henüz kaydolmadı. İnsan, çılgınlığının eşiğindeyken, son bir şansımız daha var.

Gönül ya da bilinç... Eski ve yeni bu iki tezin, herkeş ve binlerce kanıtı vardır, olmalıdır.

Benim elimdeyse, öncelikli iki kanıt var. Hem de yaklaşık 3000 yaşında iki kanıt.

Homeros’un destanlarından söz ediyorum, İlyada ve Odyseia’dan. Bu yapıtların kanıt gücü, şairinin “kör bir ozan” oluşundandır. (“Kör bir ozan söyledi bunu”).

Nasıl olmuş da, görsel bir gerçekçilikle, adeta foto-gerçekçilikle, on yıl süren koca bir savaşı, bitmez tükenmez bir dönüşü, az önce olmuş gibi taze, her âna tanık olmuş gibi apaçık betimlemiştir, bu kör şair?

Destanların herhangi bir sayfasını açsanız, bir görsel tablo, ya da bir fotoğraf netliğiyle canlanmaktadır sahneler.

Örneğin;

“Hepsi de büyük umutlar içinde/ gecelediler savaş alanında./Öbek öbek ateşler yanıyordu./ Parlak ayın çevresinde binlerce yıldız,/rüzgârsızken duru gökyüzü,/ nasıl yanarsa ışıl ışıl,/bütün doruklar, sivri kayalar ve çayırılar/ nasıl serilirse göz önüne;/ gökler yırtılıp da açılır,/ tekmil yıldızlar görünür;/ferahlar yüreği çobanın;/ ateşler de İlyon önünde,/ gemilerle Ksantos Irmağı arasında,/ işte böyle yanıyordu./Binlerce öbek ateş parlıyordu ovada./Elli adam vardı çevresinde her öbeğin./Atlarsa, arabaların yanında, ayakta, ak arpa, yulaf yiyerek/ bekliyorlardı altın tabıtlı şafağı.” (İlyada, Azra Erhat-A. Kadir çevirisi. Can Yayınları).

Bu betimlemenin görsel gücüne dair ayrıca bir söz eklemeye gerek var mı?

Peki, yazdıklarını, kör haliyle de olsa, yaşadığı Homeros?

Hayır! Savaş, yaklaşık İ.Ö. 1200 yıllarında oldu, destan şairin yaşadığı İ.Ö. 850’li yıllarda söylendi. Nasıl olur da görmediği, seslerini bile duymadığı bir savaşı bu denli görsel üstünlükle betimleyebilir bir insan? (Kuşkusuz

bu soruyu, tanık olmadığı yaşamları, olguları, durumları benzer gerçeklik duygusuyla betimleyen her şair ve yazar için de sormalıyız.)

Ama, konumuz fotoğraf, odak noktası da göz. Kör birinin yaşamadığı hayat sayfalarındaki keskin görselliği öne sürmek, tartışmayı ya derinleştirmek ya da saçmalamak için bulunmaz bir fırsat olacaktır.

Derinleştirmek ile “fırsat” bir arada kullanılır, ama “saçmalamak” için de “fırsat” uygun mu? Saçmalamak, yeri gelmişse ve koşullar uygunsa, ruhu havalandırmak için büyük bir fırsattır; ama burası asla yeri değil.

Saçmalamaktan kurtulmak için şöyle mi yazmalı? “Bildirimli bellekler kazanmanın limbik sistemin, özellikle de içyan şakak loblarındaki hipokamuslardan talamusa, oradan serebral korteks bölgeleri üzerinden tekrar hipokampuslara doğru oluşan bir halkanın sağlıklı çalışmasını gerektirdiğini yaklaşık elli yıldır biliyoruz.” (Bilinç, Kullanım Kılavuzu, sf. 349. Adam Zeman, Metis Yayınları, çev: Gürol Koca).

Elli yıldır bilinen şu: Bu beyin sistemi aynen böyle işliyor. Ama bu sistem hasar görürse, “ebedi bir şimdi”nin içine hapsolüyor insan. Ebedi bir şimdi! Bu demek, ne yapılırsa yapılsın hiçbir geçmiş duygusu, bir anı, bir bellek parlaması oluşmuyor. “Şimdi” var yalnızca, önu arkası, geçmişi geleceği, öncesi sonrası yok!

Bilimin bu kesin dilinden alınmış bir bilgi, bizi saçmalamaktan kurtarabilir mi? Asla, ne mümkün!

Şu gerçek kurtarabilir belki: Fotoğrafın ortaya çıktığı çağ, insanın bir öykünün, bir romanın, bir destanın ya da bir masalın dünyasına kaçma şansının elinden alındığı, âni bile yaşayamadığı bir dönemdir. Bu demek, toplumsal hasar yaşamaktadır insan ve beyin hasar görmese de benzer bir şimdi’nin içine hapsolmuştur.

Fotoğrafın ortaya çıktığı dönemdir bu dönem.

Bu dönem insan için büyük bir algı kırılması, çetin bir kopuş dönemi idi. “Makinelerin insanı yediği” bir zamandı. Thomas Moore’un deyimiyle, tekstil sanayisi için daha kıymetli bir şeyi, yapağı yünü doğal olarak ürettiği için, bu üstünlüğünden dolayı, “koyunların insanları yediği” bir çağdır. Vahşi kapitalizmin doğaya ve insana azâmi kâr uğruna şiddetle yüklendiği çağ.

Çocukların bile günde 18 saat zalimce çalıştırıldığı bir çağdan söz ediyoruz. İnsanların patronlar yerine makinelere umutsuzca saldırdığı karanlık bir çağdan...

Fotoğrafın icadı 1839. Şimdi okuyacağınız metnin tarihi ise 1836. Metin, Alfred de Musset’nin *Bir Yüzyıl Çocuğunun İtirafı* adlı romanından: “Bu çocukların yaşamında üç unsur vardır artık: arkalarında bir daha dirilmeyecek, kendi yıkıntıları üzerinde mutlakça çağların bütün fosilleriyle birlikte titreşip duran bir geçmiş, önlerinde

geleceğin ilk ışıklarını taşıyan korkunç genişlikte bir gelecek ve bu iki dünyanın arasında- Yeni Dünya'yı eski dünyadan ayıran okyanus gibi- belirsiz ve yüzer gezer, dibi enkazlarla, yüzeyi kaza dumanları ile bir acılar denizi gibi bir şimdi, geçmiş gelecekte ayıran, ne biri ne diğeri olan ama ikisine de benzeyen ve bu yüzden de her adımda yaşayan toprağa mı yoksa cesetlere mi bastıklarını bilemedikleri bir şimdi." (Çeviren ve aktaran, Beliz Güçbilmez, Zaman, Zemin, Zuhûr, Gerçekçi Türk Tiyatrosunda Minyatür Kurgusu, Deniz Yayınları, Ankara, sf. 87)

Edebiyatın saptadığı gerçek ile fotoğrafın doğuş gerçeği arasından zamanın bu denli yakınlığına başka bir yerde bolca şaşmaya vaktimiz olur umarız; ama insan belleğinin hasar gördüğü, "ebedi şimdi"ye hapsediği bir çağın bu denli netlikte betimlenmesi, korkuyla ve hayranlıkla ürpertiyor insanı. İşte tam da bu koşullar içindeyken yoksunlaşmaya karşı bir buluş, bir başkaldırı olmuştur fotoğraf.

O çağda patlayan bir flaş, "şimdi"yi sonsuza dek donduruyor ve insan bu sahte güneşin parıltısından büyük bir umut bekliyordu.

O çağ bitmedi daha, niteliksel anlamda değişmediği gibi, niceliksel değişimlerin adeta nitelik kadar keskin olduğu bir süreç yaşandı.

"Şimdi" adlı zaman diliminin bile binlerce dijital zamana bölündüğü bir çağa girdik; artık, değil bir fotoğrafın karşısında durup o sonsuz şimdiki zamana bakmak, nerede duracağını bilmeyen, zembereğinden kopmuş bir kayış gibi sonsuzca dönüyor algımız.

Dahada korkuncu, zengini fakiri, genci yaşlısı, Afrikalısı Kanadalısı hepimiz, dönmekteyiz zembereği boşalmış çarkın çemberinde. Kıyamet telaşı başladı herkeste. Kötümser kehanet kendini rahatça tohumlayabiliyor artık insanın ruhunda.

Bu devinimi sükunete erdirecek, istediği yerde durduracak, dinlendirip demlendirecek, yeni bir seyre hazırlayacak tek aracımız var: Bilinç!

Nedir bilinç? Ne yazık ki, kirli bir geçmiş var bu kavramın. İnanç ile karıştırılmış, değişken ruh hallerine bile bilinç denmiş. Hükümdarın keyfi, zamanının bilinci olmuş. Yanılsamaların adı ideolojik bilinç olmuş. Burjuvanın pazar deneyimi, yağmacı seyyahın doyumsuz nefis deneyimi bilinç diye sunulmuş tarih boyunca.

Herkesçe kabul gören bir tanıımı olsa, ne mutlu bize; ama yok! En kısa tanıımı, yine en çok kabul gören tanıımı şu: "Farkında olmak".

Nedir farkında olmak?

"Büyük biraderin" herkesin ve her şeyin her an farkında olduğu bir çağda ne kıymeti var bu kavramın?

Zifiri karanlıkta gece dürbünüyle tavşanın kalp atışının farkında, hayalet uçağın keskin gözlü pilotu. Aşağıda düğün var, Araplar dans ediyor; ama ya savaşa hazırlanıyorlarsa? Bir düğmeyle koca düğün alayını toza dönüştüreceğinin "farkında" mister pilot!

O halde pilotun "farkındalık" bilinciyle, bizim kastettiğimiz "farkındalık" arasında derin bir fark olmalı. Zaten uyarıyor bizi bir yazar: "Sözcüklerin kadim, kırılğan ve engin bir kudrete sahip araçlar olduğundan söz ederken ne yaptığımızın farkında olsak iyi olur". (a.g.e.)

Bilinç'ten ne kastettiğimizi anlamak için yardımcı 2 kavram öneriyor bilim adamları ve kadınları: 1. "Özbilinç". 2. "Vicdan" (a.g.e.)

Bu iki kavramdan "gönül"e doğru bir yol sezinleniyor mu? İyi! ("Gönülden gönüle yol gizli gizli")

Şöyle desem: "ne tür hatalar yaptığının bilincindeyim". Bu cümle bana, kendi kendimin bilincinde olduğumu söylediği gibi, senin karşında da ve senin farkında da olduğumu söylüyor olmalı. Çünkü, "hata" ancak ötekine göre, öteki karşısında ve öteki üzerinden düşünen ve düşünülen insanda olur. Bu da "vicdan"da belirir. "Vicdan" ise "Özbilinç"le birlikte işlemektedir. Bu demek, ben ve öteki, içimle dışım, değerlerim ile aşınmalarım, duyuşum ile ölçümlemem, tutumlarım ile geribildirim çabam ve daha nice çark aynı anda hasar görmemiş beynimin yardımıyla bilincimde dönüyor.

O halde bilinç derken, uyanık olmak, farkında olmak, farkındalığının farkında olmak, farkındalığının farkında olduğunun da farkında olmak ... anlaşılmalıdır, demek istiyoruz. Bu kavramlar da, "aşklar" gibi "bakım ister" (C. Süreya). Bunu unutmadan, daha kısa deyimle "kendinin bilincinde" olmanın bilincinden söz ediyoruz.

Yeterli mi?

Hayır!

Mitolojiye göre, insan, kendinin farkına varır varmaz, önüne incir yaprağından önlük yaptı. Bu durum, neyin farkında olduğunun kanıtıdır? Çıplak olduğunun mu? Ama bu çıplaklık yalnızca bedensel. Bunları gören Sarı Çiğdem sordu: "Sakladığın şey herkeste var, ne saklarsın be Havva, be Adem?"

Doğru yanıt daima geç gelir ve olasılıkla şu olabilir: "Ah be çiçeğim, bir 'ben' vardur bende benden içerü. Onun için saklaruz!"

Darwin, İnsanın Türeyişi'nde diyor ki: "toplumsal içgüdüleri olan her hayvan, entelektüel güçleri insanınki kadar veya ona yakın bir gelişme gösterdikten sonra kaçınılmaz bir biçimde bir ahlak hissine, yani vicdana sahip olur."

Vicdan, yeni sözcükle duyunç, iyi ile kötüyü ayırt etme yetisi. Nedir iyi, kötü? Herkese göre değişir mi? Az önce Darwin dedi ki, her toplumsal içgüdü, gelişip bir “ahlak hissine, yani vicdana” sahip olur.

Öyleyse, vicdan, senden bana doğru gelen, benden sana doğru giden, yoldaki her varlığı da kapsayan bir şeydir. Ben bir şeyi, yapmalıysam yapmamakla, yapmamalıysam yapmış olmakla içimde kendimle çatışıyorsam, bu demek vicdanımı dinliyorsam, özbilincime dair farkındalık çarkını işletiyorum demektir. Dünyanın boşalmış zembereğinde kendime bir çark ediniyorum demektir. O halde bilinç, bir yönüyle, toplumsal bir şey, birlikte bilinen bir şeydir. (Bir başka yönüyle alabildiğine şahsidir, çünkü kendilik bilincidir.) Birlikte bilmenin, bilmeyi toplumsallaştırmanın tek koşulu, insan deneyimlerinin herkesin gözü önünde bulunuşunu sağlamaktır. Bu amaçla geniş mi geniş bir demokrasi içinde yaşamak gerekir, sağlanan deneyimi hür bir vicdanda yormak, yoğunlamak için.

Çince’de bilinç, bilinçli sözcükleri, mavi gökyüzü kadar, ya da su kadar, ya da saf alkol kadar berrak anlamına gelen köklere sahip “king zing” sözcüğüyle karşılanıyor. Çince bir şeyin farkındayım, onun bilincindeyim diyorsanız, “gan jue”, “kalbim berrak, kalbim aydınlık” diyorsunuz. Öyleyse neden kalbini değil de, önünü incir yaprağıyla kapatıyor Adem ile Havva? Belki de şundan: Çıplaklar kampında çapkın adam kadının karşısına geçip: “Size bayılıyorum!” diyor. Kadının yanıtı da şu: “Görüyorum!”

Ah keşke her şey bu denli görünür olabilse. Görünürlük olamadığı için şiir var. Görünmeyeni kalbe sormak ve kalpten görünür kılmak için var şiir. O yüzden bilim var, bilinmezi bilinir kılmak için.

Peki, fotoğraf neden var?

Yukarıdaki açıklamaları bir daha anımsayarak, yanıtını Roland Barthes’in Camera Lucida’sının yardımıyla, ama ona pek de bağlı kalmama kusurunu göze alarak yazacağım.

Neden fotoğraf?

Eşitlenmek için: “Ben imparatora bakan gözlerle bakıyorum”.

Şimdi olanın sonsuz kez olmasını sağlamak, bu hız çağında kendime bir bellek, bir geçmiş, bir anı edinmek için.

Bakan özneliğimi gören özneliğe dönüştürmek için.

Dünyadaki her nesnenin yeni bir bilim olmasını mümkün kılmak için.

Gözlenen ve gözleyen öznelerin deneyimini aynı karede buluşturmak için.

Verdiğim poz ile kendiliğim, kendilik bilincim

arasındaki mesafeyi anlamak, bunu düşünmeye bir fırsat yaratmak için. (Aynadan çok farklı bir deneyim bu. Hep öyle kalmak! Hem korkunç, hem görkemli, hem utanç verici, hem gönendirici...)

Ölümlü bir ânı dondurup ölümsüzlüğe saklamak için.

İçimde kapalı kalmış, dibe çökmüş, bataklığa dönüşmüş, bilinçaltına itilmiş bir şeyi ya da her şeyi harekete geçirmek, zihnimdeki körelmiş noktalara şok vermek, duru suyu bulandırmak, bulanık olanı durultmak için.

Bir varlığın görüntüsünün göz-gönül duvarlarımı, kör karanlığımı aşmasını sağlamak için. Dünyadayım, yaşıyorum, şuradayım, şu andayım, görüyorum...

Tarihin ben orada yokken bilmediğim dönemeçlerinde, orada olmama sağlayacak bir olanak bulmak için.

Tutkumu kıskırtmak ya da yatıştırmak için.

Bilgimi dogmatik kalıplardan, kalıbımı alışkanlıktan kurtarmak için.

Resmin bilgi tahakkümünden, öykünün kurgusundan, şiirin vezinlerinden, oyunun hilelerinden, filmin deviniminden bir an olsun çıkabilmek için. Onları, yeniden dönmek niyetiyle terk etmek için.

Göründüğü sanılan şeyin dayatmalarına boyun eğmemek için.

Saf görünenin karmaşasını, karmaşık görünenin yalınlığını görmek için.

Her yüzle yüzleşmek için.

Deja vu’dan, ölü canlanışlardan bir an olsun kurtulabilmek için.

Bireysel olanı toplumsallığı, toplumsal olanı şahsiliği içinde görmek için.

Gözümün zavallı olanaklarını geliştirmek, yetkinleştirmek, dünyayı daha da görümsemiş bir duyguyla yaşamak için.

Hiç kimsenin herhangi biri, hiçbir şeyin herhangi bir şey olmadığını, dünyanın merkezinin ayaklarımın altından çoktan çıkıp her yere dağıldığını anlamak için.

Benliğimdeki ontolojik narsisti bana daha fazla zarar vermeden yatıştırmak, avutmak için; ya da azmış açlığını doyurmak için.

Fotoğrafladığım şeyi kaydedip artık unutabilmek hakkını az-çok edinebilmek, kendi belleğimde yeni boşluklar açmak için.

Keşif oburluğundan çıldırmamak için.

Ah, sadece ve sadece yaşadığımı kanıtlamak için.

Fotoğraf her zaman neyin ölmüş olduğunu söyler bana; ölüme bakabilmek için.

1938

2008

Bu yayın Mülkiyeliler Birliği e-bültenidir. Mehmet Özer tarafından hazırlanmaktadır.